

**Konst om paarden te kennen : mitsgaders om derzelve
ziektens en gebreken te geneezen door beproefde middelen :
benevens een nette beschryving van de aderen van een paard,
om welke oorzaken, en waar men het zelve moet doen
aderlaaten**

<https://hdl.handle.net/1874/31828>

003 8788
C 4125

K O N S T
O M
P A A R D E N
T E K E N N E N ;

MITSGADERS OM DERZELVER

ZIEKTENS EN GEBREKEN

Te GENEZEEN door beproefde

M I D D E L E N ;

BENEVENS EEN NETTE BESCHRYVING VAN
DE ADEREN VAN EEN PAARD, OM WEL-
KE OORZAAKEN, EN WAAR MEN HET
ZELVE MOET DOEN

A D E R L A A T E N .

*Een TRACTAATJE nooit te voeren op diergelyke wyze en
zo heknopt in 't Licht gegeven.*

Zeer dienstig voor PIQUEURS, STALMEESTERS,
PAARDEKOOPEERS, SMITS, en LIEFHEB-
BERS van RY-PAARDEN.

In 't Fransch beschreeven, en met Approbatie en
Privilegie des Konings uitgegeeven, door
den beroemden Paarden - Kenner,

D E N H E E R

A B T D E V I L L E R S .

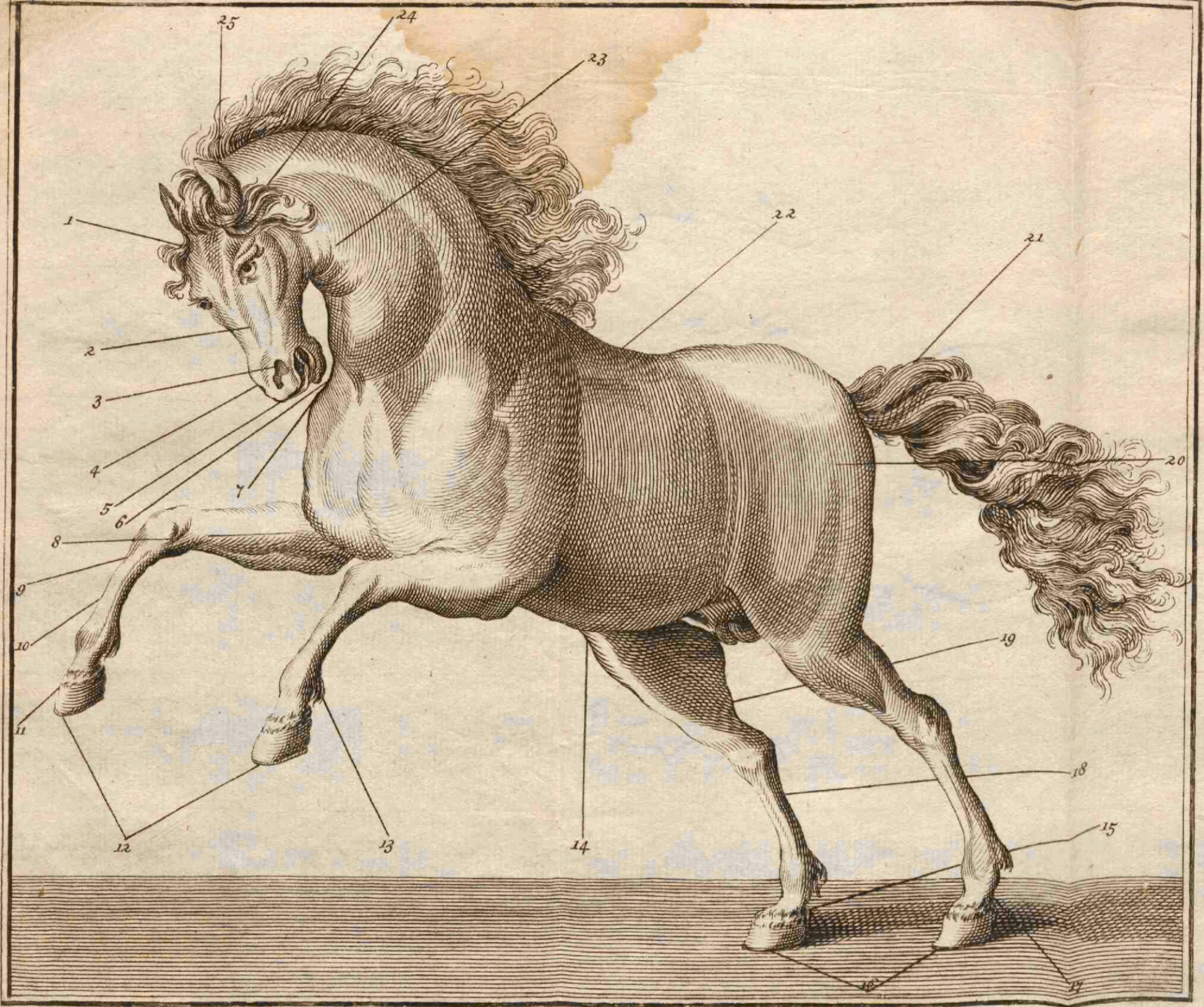
*In 't Nederduitsch Vertaald, en met een fraaye KONST
PLAAT, waarin de Aderen der Paarden
aangeweezen worden, versierd.*

Te **A M S T E R D A M ,**

By **GERRIT BOM**, Boekverkooper in de Mol-
steeg. **MDCCLXV.**

BIBLIOTHEEK
DIERGENEESKUNDE
UTRECHT

25

24

23

22

21

20

19

18

15

14

13

12

1

2

3

4

5

6

8

9

10

11

VOORBERICHT,
VAN DEN
UITGEEVER.

DE Fransche Schryver, *Abt DE VIL-
LERS*, zegt, dat hy wel bewust is,
dat 'er veele *Autheurs* over de Paarden ge-
schreeven hebben, maar alle zo wydloopig,
dat ze gantsche Boekdeelen uitmaaken; dat
hy dit *Tractaatje* tot gemak der *Liefhebbers*,
inzonderheid van *Ry-Paarden*, zo kort en
beknopt heeft opgesteld als mooglyk was; oor-
deelende genoeg daarin gezegd te hebben, om
een volmaakt Paard te kennen, zo wel als

VOORBERICHT.

deszelfs meeste ziekten en gebreken, en hoe dezelve op zyn maklykste te geneezen zyn, enz.

Deze reden, en de aanmoediging van eenige Liefhebbers, hebben my bewogen, dit Traktaatje in 't Nederduitsch te laten overzetten, om het ook onze Landgenooten deelachtig te maaken; gelyk ik dan ook de ingevoegde Plaat van het Paard, met de aanwyzing van deszelfs Aderen, zo nauwkeurig heb laten nabootzen als mooglyk was.

Ik hoope dat ik den Liefhebbereren der Paarden hier mede geen ondiensst zal gedaan hebben, en dat het onder de andere Beschryvingen van dit noodzaaklyk Dier mede een plaatsje zal vergund worden.

Vale.

KONST

K O N S T
O M
P A A R D E N
T E K E N N E N ;

Mitsgaders om veele derzelver

ZIEKTENS EN GEBREKEN

Te Geneezen door bekwame MIDDELEN.

HOEDANIG DE DEELEN VAN EEN
PAARD GEFORMEERD MOETEN
ZYN, ALS HET SCHOON GE-
NOEMD ZAL WORDEN.

DE Schoonheid van dit Dier is byna onaffcheidelyk van de deugdzaamheid, invoegen dat men het schoone daarvan kennende, ook tevens de deugd zal leeren kennen.

De Kop van een Paard moet fyn, smal, niet Vleefchig en droog weezen. Alle Paard met een grove en dikke Kop, kan ligtelyk door zyn eigen gewicht zwaar op de hand vallen, en den arm des Ryders vermoeiën; behalven dat het weinig bevalligheid hebben, en niet fchoon kan zyn met een' dik-

ken Kop, indien het geen langen en hoogen hals heeft, en dat de Kop niet wel staat. Dit is een weezenlyk Deel der schoonheid, zonder 't welke het niet bevallig kan zyn; want al waren alle overige deelen des Lichaams volmaakt, het zou, een dikken of vierkant Kop hebbende, gebreklyk weezen. Ten opzichte der Beenen, dezelve zyn noodzaaklyker tot de deugdzaamheid, dan tot de Schoonheid.

De Paarden met dikke en Vleeschige Koppen zyn veel onderworpen aan Oogkwaalen; Dit moet echter niet verstaan worden van alle Dikkoppen; want men vindt 'er die Koppen hebben dik van beenderen en niet van vleesch. De zulke die men Vleeschig noemt, zyn 't, die wy Vetkoppen noemen.

Vermits ieder gedeelte van den Kop zyne byzondere schoonheid heeft, zullen wy die in orde verhandelen.

De Ooren moeten klein, smal, rechtopstaande en moedig zyn; en 't geheele Oor moet dun zyn, dat is te zeggen, weinig lyvigheid hebben. Zy moeten wel geplaatst zyn, en om 'er wel van te oordeelen, zy moeten onder aan niet verre van elkander staan, dat is, dat ze op het bovenste van den Kop moeten geplaatst zyn. Wel is waar dat men thans de Ooren door konst weet te stel-

stellen, maar het waare schoone moet van natuur zyn.

Het front of Voorhoofd moet middelmatig breed zyn. Alhoewel men Liefhebbers vindt, die het gaarne een weinig vooruitstaande zien; oordeelende dat een Paard als dan meer fierheid vertoond. Doch het front moet smal zyn, en 't Paard moet een kol voor de Kop hebben.

De Groeven boven de oogen moeten verheven zyn; want nedergedrukt zyn ze gebreklyk. Hoe laager dezelve gezakt zyn, hoe Ouder Paard zy vertoonen.

De heldere, levendige Oogen, vol vuur en middelmatig groot, zyn het meest in achtting. De allergrootsten zyn de besten niet. Zy moeten vlak in, en niet als buiten het hoofd staan, en een grooten Oogäppel hebben; daarenboven moet het Oog volstandig, onverschrokken en fier zyn.

Een Paard om schoon te zyn, moet fix zien al het gene voor zyne oogen vertoond wordt. In 't Oog ontdekt men deszelfs neiging, zyn wreevel en kwaadaartigheid, zyn gezondheid en ziekte. Het Oog is het delikaatste deel van een Paard, dat het laatste in de Baarmoeder geformeerd wordt, en dat het eerste sterft.

De Beenderen van de Kaak van boven tot
be-

beneden moeten klein en mager zyn. Het Kaakebeen moet open zyn, wel afgerond, en hol van den gorgel af tot aan de Kin of baard toe, op dat het Paard den Kop in een goeden stand kan stellen. Indien het Kaakebeen vierkant en te veel gefloten is, zal het been, als men den toom optrekt om het in een fraai postuur te stellen, tegen den hals stooten, en beletten de goede houding van den Kop, doordien de Neusriem van den Toom, een weinig laager is dan de plaats daar het Kaakebeen nauw toeloopt. De Neus van een Paard moet dun en niet vleeschig zyn.

Daar en boven moet de Kop van een Paard, als het schoon zal weezen, kort zyn; de langkoppen zyn mismaakt. Een Paard heeft de Kop wel geplaatst, als het denzelven in zyne natuurlyke gestalte houdt. De Neusgaten moeten wel gespleeten en open zyn, zo dat men het rood daarin zien kan als het Proeft. Deze opene Neusgaten brengen niet weinig toe aan 't gemak dat een Paard nodig heeft in 't ademhaalen.

De Bek moet middelmatig gespleeten zyn. Als hy te wyd is, is het bezwaarlyk een Paard wel te Toomen dat het niet zuigt op den toom. Daar en tegen als de Bek van een Paard te klein of te nauw is, kan

'er

'er het Gebit bezwaarlyk in zonder dat het de lippen knelt of tuffchen de tanden brengt.

De Tong moet dun zyn , anders heeft men moeite te beletten , dat ze niet door 't Mondftuk gedrukt word , het welk haar over de Laaijen doet hangen en dezelve bedekken , dat het fteunzel verdooft , beletten- de de uitwerking van 't gebit , waarvan de ruimte nooit in ftaat is de dikke tong te houden , al is de holligheid wyd . Paarden met dikke tongen hebben zelden , en ik mag wel zeggen nooit , een goeden bek , dewyl ze gemeenlyk laage Laaijen hebben .

Een Paard moet fcherpe Laaijen hebben die niet vleefchig zyn . Alle drukking of overlaft die een Paard van den Toom lyd , komt van de Laaijen . Indien die deze hoedanigheid niet hebben , zullen ze ook niet gevoelig zyn . Aldus zal een Paard nooit een goede Bek hebben , als de Laay laag is , rond en weinig gevoelig ; het Gebit zal geen effect doen ; en het zal evenveel zyn , of het by den Staart of by den Toom getrokken wordt . De holligheid moet wyd genoeg zyn om de Tong te bergen zonder gedrukt te worden door een Mondftuk , dat maar weinig speelens heeft . Het verhemelte moet dun van vleefch zyn . Als het vet is , dat is te zeggen , vol en bol , of met de

tanden gelyk, zal de minfte hoogte, die de tong in haare vryheid ontmoet, hem hinderen, en als die plaats gevoelig en kittelig is, zal het Paard, om de pyn te ontgaan, welke het op die plaats ontfangt die hem zeer doet, tegen de hand slaan, of het hoofd zo laag houden, dat het behalven de misftand, de hand des Ryders zal vermoeien. Dunne Lippen doen veel tot een goeden Bek, dat in tegendeel is als ze dik zyn.

De baard of kin moet noch plat noch te veel verheven zyn, noch hoog noch spits. Indien ze deze gebreken heeft, is ze mismaakt, en men kan de Kinketting niet op zyn plaats brengen. De Kin moet ook weinig vleefch hebben, maar alleen vel en been, zonder naad, hardigheid of eelt. Alle deze omftandigheden maaken een goeden bek uit, invoegen dat, als een dezer deelen de maat overtreft, de Bek flegt, in plaats van goed zal weezen.

De algemeene hoedanigheden, die een goeden bek uitmaaken, zyn deze: het onderfteunfel moet egaal, vaft en ligt, de tegenhouding gemaklyk en vaft zyn; daar moet geen eelt, geen wonde, geen kneufing aan zyn; de bek moet fris en vol fchuim zyn; deze fchuim geeft het goede temperament van een Paard te kennen, dat den bek
vol

vol schuim hebbende, niet zo ligt verhit wordt. Daarenboven bemind een Paard een Mondstuk dat hem de bek doet schuimen.

Zie daar het voornaamste en noodzaaklykste om de volmaaktheid van den Kop van een Paard te kennen.

Nu gaan wy over tot den Hals; deze moet niet vleeschig zyn, en van den schoft af opwaarts gaan telkens met vermindering tot aan den Kop, omtrent als de hals van een Zwaan. Hy moet lang, hoog, mager en scherp toeloopende by de Maanen zyn, zonder dikte; nochtans zo, dat de geheele Hals te zamen genomen niet te week noch te beweeglyk zy, nademaal die beide aan het Paard gelegenheid geeven om zich weerbarstig te toonen.

Aangaande de Merriën is het een goede hoedanigheid een weinig zwaarder en vleeschiger hals te hebben; want die zyn altoos te dun van hals, en om een Merrie, die gevoeder van hals is, te pryzen, zegt men gemeenlyk, zy heeft een hals als die van een Paard.

Behalven de bevalligheid en schoonheid, die de hals aan een Paard geeft, brengt hy ook veel toe aan de goede hoedanigheden die het hebben moet in 't gene hetzelfde ligt

of zwaar op de hand maakt, naar maate dat hy wel of kwaalyk gesteld is; doch het is de hals alleen niet die een Paard zwaar of ligt op de hand maakt; het zyn ook de beenen, de voeten en de ribben, naar maate dat ze goed of kwaad zyn; maar de hals is 'er het voornaamste deel van.

Aan het laagste van den hals, dat is aan 't einde der Maanen, begint de Schoft, die verheven en lang genoeg moet zyn, het welk een kenteken van de kracht van een Paard is; daarenboven houd deze schoft de Zadel op zyn plaats, en belet die op de schouwers en den hals te glyden, het welk een Paard teneerften ruineert; en als men zulks beletten wil, zal de Staatriem niet nalaaten te schaaven. Deze schoft verheven zynde moet niet vleeschig zyn, want dan loopt hy eer gevaar van gequetst te worden, en gequetst zynde is hy zeer moeilyk te gencezen: daar in tegendeel, als hy maar vel en been is, hy is als hy weezen moet aan een schoon en welgemaakt Paard.

De wyde en opene borst aan Paarden die ligt zyn, is altoos meest in achtting; maar aan Hengsten en groote Friesche Paarden is ze byna altoos te wyd, het welk hen zwaar-
moedig en lomp maakt, maar aan Paarden voor Rytuigen zyn de breede schouwers
goed,

goed, dewyl die gemakkelyker trekken, en de Tuigen hen minder quetzen. Alle Paarden met flechte bekken zyn goed voor Karren en Postwagens, maar niet voor Karossen, Phaëtons, of Chaizen, waartoe men een ligter foort moet hebben, en die gevoelig in den bek zyn. De Schouwders moeten middelmatig, plat en niet geveleescht zyn; daar ze aan de borst raaken moeten ze klein, en in 't geheel zeer beweegbaar zyn. Een Paard met zwaare Schouwders kan niet aangenaam op de hand zyn, het zal ook eer vermoeid worden dan een ander, en het zal geduurig struikelen als de Schouwders niet heel beweegbaar, maar stram zyn, dat men eigentlyk vastgepende Schouwders noemt. Het Paard zal geen gezwindheid nog geestigheid hebben, boven al indien het zwaar van Schouwders is, deszelfs beenen zullen 'er eerder van aangedaan worden, als het by dit gebrek nog een dikker hals heeft, doordien de zwaarte van 't een en 't ander wel haast de beenen zal vermoeien, en ik oordeel het een der merkelykste deelen te zyn, dat de Schouwders wel gemaakt zyn, daar men, een Paard koopende, vooral op dient te letten. Een Paard moet een dubbele Lende hebben, dat is als ze aan beide zyden wat meer verheven is dan in 't mid-

den van den rug, en ftrykende met de hand langs den rug, vindt men ze wyd, wel voorzien en dubbelt door de goot die zy 'er maakt. De rug moet vast of wel gesloten zyn, niet opgeblazen van de schoft tot aan de heupen, maar egaal en gesteld als de Lendenen van een Muil-Ezel of in dier voegen.

De Paarden met lage of ingevallen Lenden zyn ligt, en hebben een hoogen hals; maar het is een gebrek, en men noemt ze Zaalruggen. Behalven dat ze nooit heel fterk zyn, kunnen ze ook niet wel gezadeld worden; daaren boven hebben ze doorgaans een ingezakte en flechte flank, dat hen wanschiklyk genoeg maakt.

't Beloop van de Ribben moet uitgebreid en rond zyn, en deze rondigheid moet beginnen van de ruggestremg af, op dat de Ingewanden, die zy omvatten, ruimte genoeg, en de Paarden meer ingewand en beter flank hebben. De flank moet middelmatig zyn aan een ligt foort van Paarden; maar aan de Koetspaarden zyn de grootften de beste, mits dat ze niet ten eenemaal ingezakt zyn, als die eener Merrie, maar dat ze lyvig en gesloten in de ribben zyn, en dat ze op de ribben meer dan om laag uitstaan. De flanken moeten vol en hoog zyn,
van

van welke natuurlyker wyze een spatie of tuffchenruimte aan ieder zyde is. Het achterfte of de Billen moeten breed en rond zyn, de Heupen gevoed, invoegen dat die beide van boven niet kunnen gezien worden, het welk een Paard vleezig maakt, hoe meer die gemelde beenderen van elkanderen ftaan, hoe beter het aanzien 'er van is, en hoe breeder en fchooner zich het achterfte vertoont.

De Staart moet vast, fterk en zonder beweeging zyn, wel voorzien van hair; de ftronk groot en vast, en hoog geplaatft zyn. De gene, welken die laag zit, hebben zelden goede Lenden en zyn nooit van achteren welgemaakt. Daar zyn evenwel Paarden die hem al te hoog hebben, het welk hun van achteren smal toeloopende maakt. Paarden die weinig hair in den ftaart hebben, worden by ons *Rottettaarten* genoemd; zy gaan voor goedig door, maar dit kenteken is alleen niet genoeg om 'er een Paard om te koopen; daar moeten nog veel andere hoedanigheden zyn.

Aan de Voorbeenen zyn verfcheide deelen, die elk hunne byzondere fchoonheid hebben. Het boven einde moet breed en peezig zyn, en als de buitenfte Spier van 't been dik, peezig en vleezig is, dat is zo
veel

veel te beter, schoon de Pyp dun was; want het boven-been krachtig en de Spier heel groot zynde, kan het eenigermate het gebrek van de Pyp vergoeden. Wanneer het been hier lang is, zal het Paard niet zo ligt vermoeid worden. Een breed en plat onderbeen van een Paard is 't beste; men kan het daar aan bespeuren, wanneer de Pees heel los van het been afgezonderd is; daar moet geenerley vochtigheid tusschen het gebeente en de Pees zitten, die het zelve rond doet schynen. Paarden die een dunne Pees aan 't been hebben, zit dezelve altoos kort aan 't gebeente; en loopen gevaar van ronde beenen te krygen.

De knie moet plat en breed weezen zonder eenige dikte of rondigheid daarop. De Pyp plat, kort en breed, en waarin men de afscheiding ziet van 't groote been en de Pees, en by de kogel moet men het kleine been tusschen beide kunnen zien. De groote Pees van 't been moet dik en vast weezen zonder hardigheid. De Pees van 't been is een der merkwaardigste deelen aan een Paard. De grootsten, zonder opblazing of zwellung, zyn de besten. Alle beenen met dunne Peezen zyn gevaarlyk, en het Paard struikelt ligt. De Kogel moet dik zyn naar maate van de gestalte van 't Paard, ook plat
en

en breed zonder zwelling, de kroon niet al te groot, en met een bosje hair van achteren voorzien. De Enklauw kort, bovenal by ligte Paarden; de al te lange Enklauwen zyn zwak, en kunnen tegen geen werk.

De Kroon moet niet boven de hoef uitsteeken, noch een foort van verheven boordzél rondsom maaken, dit zou een teken zyn of dat de voet uitgedroogd, of dat de Kroon met humeuren bezet was, het welk zekere ziekten veroorzaakt. De Hoef moet een blinkende hoorn hebben, die hoog en vereenigd is. De witte is doorgaans broos, zy moet de koleur van flyk hebben, om in alles volmaakt te zyn; en zy moet een rondachtige figuur hebben, van onderen wat breeder als van boven.

De Hiel of versen moet hoog en breed zyn, en het eene gedeelte van de hiel moet niet meer verheven zyn dan 't andere, dat is te zeggen, dat ze niet te hoog in de Enklauw moet opklimmen.

De zogenaamde Straal moet mager en dun zyn; zy is het te veel aan volvoetige Paarden. Het is een gebrek dat ze te klein is, zo wel als te groot aan Paarden met laage hielen; de Voetzoolen moeten sterk en lyvig zyn, en de geheele voet hol.

Daar en boven moet een Paard wel op

zyn kooten staan, dat ook een gedeelte der Schoonheid is.

De Dyen moeten lang en Vleezig, en alle Spieren, buiten de Dye staande, wel gevoed, lyvig en vleezig zyn. Het is een wezentlyk gebrek tegen de schoonheid der Paarden, als de Dyen niet wel gevoed en vleezig zyn; schoon het achterste of de billen nog zo volmaakt zyn: want de Dyen niet vleezig en droog zynde, zal het Paard van achteren gedrukt schynen.

De Knieschyven moeten groot en wyd uitgestrekt, niet geplooit, maar droog, ruim, ongevoed, zenuwachtig en buigzaam zyn. Alle deze hoedanigheden worden vereischt om goede Knieschyven te maaken, en om ze schoon te hebben.

Het achterbeen moet breed en plat zyn, en lynrecht nederdaalen van de knien af naar de kogel. En als de achterbeenen dat niet doen, wanneer het Paard in zyne natuurlyke gestalte staat, moet men denken dat 'er een zwakheid is of in de Lenden of in de Kniën. Een Paard dat goede voorbeenen heeft, zal zelden missen of het heeft ook goede achterbeenen, ten minsten als het 'er geen gebrek of toeval aan heeft. De hoog of Langbeenen zyn van geen goeden dienst, en ook niet fraai voor 't gezicht.

BESCHRYVING VAN DE ADEREN VAN
EEN PAARD, OM WELKE OORZAA-
KEN EN WAAR MEN DEZELVE
MOET ADERLAATEN.

1. **D**E Ader op de kruin van den kop; tegen de Loomigheid, slaapzucht en hardhoorigheid. Zy vermindert de oogkwaalen door de circulatie der vochten te bevorderen. *Zie No. 1. in de Plaat.*
2. De Ader vier vinger breed onder de groote ooghoeken, genaamd de Hoofdslaap-Ader; om de humeuren, die op de oogen schieten, te ontlasten. *Zie No. 2.*
3. De Krankbeen-Ader die de Neusgaten van een scheidt, en die men met een Lancet dwars door steekt; om de humeuren, die op de klieren vallen, te verspreiden. *Zie No. 3.*
4. De Ader op de punt van de Neus, om de Neuskwaalen te geneezen wanneer men de afgelegene party gezuiverd heeft: dit is ook zeer dienstig wanneer 't gezicht met kwaade humeuren bezet is. *Zie No. 4.*
5. De Ader van de derde Voore van 't verhemelte in 't midden der beide laatste Voortanden op een na; om te geneezen de Zwelling aan 't gehemelte, en de ontsteking in den Bek, om de Eetlust te bevorderen,

deren, en in 't algemeen voor de kwaalen van 't hoofd: Boven dien, dewyl men de Ruinen en Hengsteveulens geen bloed moet aftappen zonder de grootste noodzaaklykheid, zo mag men zulks uit deeze Ader doen, om het hoofd en de oogen te ontlasten. *Zie No. 5.*

6. De Ader onder de Tong, voor alle kwaalen van den mond, keel en klieren, enz. *Zie No. 6.*

7. De Ader aan 't buitenste der Onderlip; om de Aemborstigheid te verzachten, voor de slikking in de keel, de ontsteeking in den mond, en om de jeuking en puisten, die op deze Lip komen, te geneezen. *Zie No. 7.*

8. De Ader der beide zyden van de borst, ter plaats daar de Schouder zich vereenigt met het onderbeen; tegen de gebreken der Long, hartziekte en van andere kwaalen der nabuurige deelen, zo in- als uitwendige, en die van binnen in de beide Dyen zyn. Men tapt 'er het bloed uit voor de nieuwe Bevanging; men bindt een band heel vast boven de kniën, om te beletten dat de humeuren niet in de beenen zakken. *Zie No. 8.*

9. De Ader der beide Onderbeenen binnenwaarts, voor het toeschieten der vochten in de kniën. *Zie No. 9.*

10. De

10. De Ader tuffchen beide beenen onder de Knie; om de humeuren van boven het lid van de hiel en van de Wennen te verfpreden, en die zich op de knie onthouden te doen uitwaasfemen. *Zie No. 10.*

11. De Ader van de binnen zyde van ieder hiel van vooren; om de kwaalen der voeten te geneezen. *Zie No. 11.*

12. De Ader op den Voorvoet; om de humeuren tuffchen de zool en 't leven van den Voet zittende, en door verkoudheid, enz. daarin gezakt, te doen uitwaasfemen. *Zie No. 12.*

13. De Ader aan de buiten zyde van elke hiel van den Voorvoet, om de gebreken der voeten te geneezen. *Zie No. 13.*

14. De Ader van de rechter of flinker zyde, ter verfpreading der humeuren van de boven partyen, om de geneezing der Engborftigheid, der Kliergezwellen, en der humeuren uit den bovenbuik komende, te bevorderen. *Zie No. 14.*

15. De Ader aan de buiten zyde der hiel van beide Achtervoeten; ter geneezing der voetkwaalen. *Zie No. 15.*

16. De Ader by de Vouw in de Hoef van ieder achter voet, om de humeuren, tuffchen de Zool en 't leven des Voets zittende, en door een verkoudheid daarin gezakt,

zakt, te doen uitwaasfemen. *Zie No. 16.*

17. De Ader aan de binnen zyden van de hiel der achtervoeten, ter geneezing der Voetkwaalen. *Zie No. 17.*

18. De Ader aan de binnen zyde van beide achterbeenen, of onder de Kniebuiging; om de Winterhielen, Blaardjes, Eeltgezwollen, enz. voortekomen. *Zie No. 18.*

19. De Ader in het binnenste deel der Achter-Dyen, genaamd de Ader van het plat der Dye; om de kwaalen in de buiging der Kniën van de beenen en voeten te geneezen. *Zie No. 19.*

20. De Ader in de famenvoeging der heup; voor de heupjicht. *Zie No. 20.*

21. De Aderen onder den Staart, viervingerbreed van zyn begin, ter plaats daar geen hair zit, om de geneezing der Aemborstigheid, te bevorderen, als ook de Zenuwtrekking en Lendepynen te verminderen. *Zie No. 21.*

22. De Rug-Ader; tegen de onzinnigheid en de Lendepyn. *Zie No. 22.*

23. De Ader aan de rechter of linker zyde van den hals, voor een algemeene zuivering des Lichaams, en om een Paard voor veele toevallen te bewaaren; om de humeuren lucht te geeven en ze af te leiden van de gekwetste of gekneusde deelen, of eenig groot

groot etter gezwel, en om de geneezing der ziekten te bevorderen, voortkomende uit te veel of uit een bedorven bloed, als de galle, de Vaarnen en de jeukte. *Zie No. 23.*

24. De Ader van de rechter of linker zyde van de slaap des hoofds, voor alle Hoofdkwaalen, Koortzen, Vaarnen, Zinkings op de oogen die groot zyn. Het eenigste middel om den vloed daarvan te stoppen, als men het bloed afgetapt heeft, is het brandyzer. *Zie No. 24.*

25. De Aderen boven de ooren, voor de etterzweeren zo aan dezelve, als aan den hals, aan 't hoofd, en aan de klieren. *Zie No. 25.*

NB. *Alle deze Aderlaatingen zyn getrokken uit de Werken van CARACCIOLE en RUINI.*

VERSCHIEDEN MIDDELEN TER GENEEZING VAN ZIEKTENS EN GEBREKEN DER PAARDEN.

Geneesmiddel voor de Gallen.

NEem 4 oncen Zwavel, Wierook mannetje, Salpeter, Wynsteen en gekookte Boom-Olie; maak het tot een zalfje, en besmeert 'er de plaats mede.

Om

Om het kwaad der Klieren te genezen.

Met de Lancet opent men de Klier in de lengte, trek ze 'er uit, en neem een lapje linnen in het wit van een Ey gedoopt, steekt 'er dat in, en na drie dagen moet gy de wonde verbinden en zuiveren.

Middel voor den Nagel op 't oog.

Men moet een groene Hagedis tot een poeier maaken, en vermengen met Rottekruid, en dat op het beschadigd Oog brengen.

Om de Snotterigheid te geneezen.

Neemt een once *fene-grec* of (Griekfche Venkel), uit de Apotheek gehaald, laat het kookken met een goede quantiteit Water; doet in dit kookzel 2 pond Tarwenmeel, en geef 'er het Paard tweemaal daags van te drinken, 14 dagen lang, zonder iets anders.

Een Excellent Middel voor de Aemborstigheid.

Men moet het Paard een Purgatie ingeeven, toebereid van een half pond verfche
Bo-

Boter, een oncé Aloë, en zo veel bruine
 Zuiker, een half oncé Zenebladen, zo veel
 Agarik en Hartpoeier (*Corroborans*) alles
 fyn gemaakt en tot een Deeg, waarvan men
 het Paard Pillen ingeeft. Voor dat men het
 deze Pillen geeft moet men het twee uren
 vast zetten, en na de Ingeving wederom
 twee uren. Op dien dag moet het geen
 Haver hebben, en niet anders dan klaar
 water drinken; en voor de volgende dagen
 moet de Haver wat geweekt worden. Men
 moet het voorts laten werken, en men
 geeft het daags drie maatjes Tarwen Zeme-
 len, die natgemaakt en als beslag zyn. Dit
 Recept en deze regel volgende, zal het
 Paard binnen een Maand een Buik hebben
 zo fris als een hoen. Men moet het overdag
 Gras, in plaats van Hooi, en 's nachts Hooi
 geeven.

Remedie voor de Droes.

Neem een Schaapevel en bint het om de
 Keel van 't Paard om die warm te houden.
 Neem bazilicum, oude balzem Arcea, van
 elks een quart pond, een onze boom olie,
 klopt het door malkander, en wryf 'er de
 kwaade plaats mede, en als het onder de
 keel reets open is, legt 'er een Wiek met
 D ba-

bazilicum op geduurende vier dagen. Men moet het weinig hooi geeven, maar Zemenen met klaar water.

Om de Gezwellen onder aan den Voet te geneezen.

Neem de Vruchten van de Willegeboom, Koolbladen, en Oude Reufel, laat het tezamen kooken, en legt het op de Gezwellen; dit zal ze in weinig dagen doen verdwynen. Deze Remedie is probatum. Als het Gezwel aan de kniebuiging is, moet men het in 't midden overlans en overdwars openen, en neemen versche Koedrek vermengt over 't vuur met Olyf-olie, en 'er dat opgelegd voor een enkele reis, en dan verbonden als de Wennen.

Remedie om de Wennen te geneezen.

Men moet de plaats kaal maaken en 'er op leggen de Wortel van witte Maluwe, Mostertzaad en Koedrek, alles gemengt met azyn: dit moet 'er drie dagen, eens daags, opgelegd worden.

*Remedie voor een Paard, dat het
Vet in 't lyf gefmolten is.*

Men moet het aan den hals doen Aderlaaten en veel bloed aftappen, en geeven het Tarwen Zemelen te eeten, en als het te veel afgang heeft, moet men het Clifteeren met zuivere Zoetemelk. Deze Ziekte is 't allergevaarlykste.

*Middel voor een Paard dat verstyft
of Stram geworden is.*

Neem een pint witte Wyn, een half pond boom-olie, drie Dragmas Rabarber, zo veel Aloe en zo veel Saffraan, een half once Sennebladen, even zo veel beffen van de Lauwrierboom, twee Dagma's Nootemuskaat; alles tot een Poeijer gemaakt, en vermengt met een vierdedeel van een Pond Honig op het Vuur. Het Paard moet 3 uren te voren op stal staan, en na dit middel gebruikt te hebben, weder 3 uren. Dees dag moet het geen haver hebben en alleen klaar Water drinken. Vervolgens doet men een Once fenegréc, of Griekfche Venkel, onder zyn haver tot de volkomen Geneezing toe.

Remedie voor de Klooven of Keenen.

Neem bruine Zeep, populier zalf en versche boter, alles onder een gemengt, en smeer het alle twee dagen eens op de klooven.

Remedie voor de Vaarnen of Schurftheid.

Laat een party Semelen hard kookken, neemt ze uit het water, en geef ze heel warm aan het Paard te eeten geduurende drie dagen, des morgens ten vier uuren. Doet het laten aan den hals, en geef het na de Laating geen drinken of eeten, dan 4 uuren daarna. Geef het van die Zemel zes dagen achter een. Neem dan Comyn zaad, Lyn zaad, Grieksche Venkel en Sellery, van elks twee Oncen, levendige Zwavel 4 Oncen; maak daar een Poeijer van, en geef 'er het Paard dagelyks de grootte van een Ey van onder de haver geduurende zes dagen, na welken tyd gy neemen zult de Wortelen van Wit Wollekruid en van *Valeriana* (een soort van Isop) die gy onder malkander heel klein kappen en wel vermengen moet. Geef daar van een hand vol daags aan 't Paard onder zyn gewoonen Haver. Op den dag van dit middel geef het niet dan
het

het voornoemde poeijer, en doet het na zes dagen Aderlaaten kort by den hals; geef het geen eeten of drinken dan 4 uren daarna; en ook op dien dag geen poeijer of Wortelen, en daarna moogt gy 't wel voeren zes dagen met haver en hooy, mits dat het wel warm gehouden worde. Alsdan zal 'er geen kenteken van Schurft meer overblyven aan zyn geheele Lichaam.

*Een zeer versterkend Middel voor
een ziekelyk Paard.*

Neem een pint witte Wyn, Candy Suiker en Caneel van elk een Onze, een half Once Kruidnagels, drie dragma's Saffraan, twee Oncen bruine Suiker, een quart pond Roozen honing, alles laauw gemaakt op het vuur, en geef het aan 't Paard, en houdt het warm.

Remedie voor een bevangen Paard.

Zo dra men ontdekt dat een Paard bevangen is, moet men het een pint water met een hand vol zout laten drinken, en het dan zoo lang laten loopen tot dat het warm is of zweet. Indien het reets bevangen is, moet men een boschje hooi neemen, en

wryven alle vier de Leden te gelyk daarmede van de Schouders af tot aan de hielen, en zelfs de Dyen wat lang; voorts moet men de Leden braaf wryven met sterke Brandewyn, en het zetten in een hoek van de Stal, slyken een halve vingerhoed vol Slangenolie op de Stuit, en het kort binden; ook moet het niet bedekt worden, maar bloot blyven; het zal geneezen, en beletten dat deze bevangingen niet in de beenen zakken.

Remedie voor een Vernageld Paard.

Neem wat Boom-olie, wat Therebentyn, en Harst, en smelt het onder een, en doet het wel warm op het vernagelde deel.

Remedie voor de kwetzing of kneuzing van een Paard.

Neem een Onze van de zogenaamde Pier-Olie, 2 Oncen Therebentyn, 9 Oncen Honig; vermengt het te zamen, legt het op de Kwetzuur, en zy zal geneezen.

Remedie om een Paard te doen Piffen.

Neem drie Bollen Knoflook met de fchil, en ftootze met Boom-olie zo lang, tot dat ze als een zalfje worden, waar mede gy de Schacht en de ballen van 't Paard moet wryven, als wanneer het terftond Piffen zal.

Remedie voor de gekwetste Schoften van een Paard.

Als een Paard op de Schoften gekwetft is, zo neem een Stuk Alluin en wryf 'er het wit van drie Eieren mede een Quartier-uurs, tot dat 'er alles uitziet als een ftyve fchuim; ftryk die fchuim op de wonde, en wryft het fterk om het 'er te doen indringen; dit zal de voortgang beletten; doet het een uur of zes daar na nog eens, en gy zult ondervinden dat het kwaad vermindert; dewyl dit middel, als adftringeerend zynde, niet alleen den toevloed der humeuren belet, maar dezelve ook uitdryft door de Zweetgaten, en de wonde t'zamentrekt, die door den toevloed van vochten grooter was geworden. Indien deze kwetzuur groot is, moet men eerst het Paard eene Aderlaating doen.

*Remedie voor een Hartziekte van
een Paard.*

Aangaande de Hartziektens van een Paard, moet men het zelve veel Careffeeren, en veel Aderlaaten, hetzelve door den tyd veel honig geeven geduurende deze Ziekte. De waarfchouwing dezer Ziekte is, als het Paard fterk op zyne tanden byt, en zich neder werpt.

NB. De Plaat moet geplaatft worden tegen over Bladz. 19.

